

<p>כל בשבט תשע"ג 31 בינואר 2013 עדכון מיום 12.02.12 – טיפול במלאי</p>	<p>חוזר נכות מס' 1927</p>
<p>נושא: תחום נכויות מיוחדות תת נושא: גמלה לשירותים מיוחדים שם החוזר: מתן זכאות לגמלת שירותים מיוחדים החל מיום 31 לאור תיקון חקיקה</p>	
<p>מטרת החוזר לידע על שינוי חקיקה המאפשר, במקרים מסוימים, הקדמת תחילת זכאות לקצבת שירותים מיוחדים. להנחות את הפקידים על אופן הטיפול במקרים אלה ועל אופן ההזרמה למערכת הממוכנת.</p>	
<p>פתח דבר</p>	
<p>גלריית רכיבים</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="border: 2px solid blue; padding: 5px; text-align: center;">הוראות לביצוע</div> <div style="border: 2px solid orange; padding: 5px; text-align: center;">קריטריונים לזכאות</div> </div> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center; margin-top: 20px;"> <div style="border: 2px solid purple; padding: 5px; text-align: center;">מכתבים</div> <div style="border: 2px solid gray; padding: 5px; text-align: center;">טיפול במלאי</div> </div>	
<p>מידע למזכירי ישיבות</p>	<p>מידע לנציגי שירות</p>
<p>קישורים רלוונטיים (חוק/תקנה/חוו"ד משפטית/פס"ד/חוזר) נספח עם נוסח התיקון</p>	
<p>רשימת תפוצה</p>	

תודה מיוחדת לצוות נכויות מיוחדות על העבודה המאומצת לגיבוש הנהלים ואפיון השינוי, לשושנה מורד ולצוות תמ"מ על יישום הפרוייקט, ולאלינה מילקין קזקביץ, על כתיבת החוזר. תודה מיוחדת לאילת כהן קלוזנר, מנהלת התחום, על ניהול הפרוייקט.

בברכה,

לימור לוריא

לימור לוריא
מנהלת אגף א' גמלאות נכות

פתח דבר

אנחנו שמחים לבשר, כי החל מ- 01.02.2013 נכנס לתוקפו שינוי חקיקה, המאפשר, בתנאים מסויימים, לשלם גמלת שירותים מיוחדים מהיום ב- 31.

עד כה, זמן ההמתנה עד תחילת תשלום קצבת שירותים מיוחדים היה 90 יום. התיקון מאפשר להתחיל לשלם את הקצבה מהיום ה- 31, ובתנאי שמתקיימים כל תנאי זכאות המפורטים בתיקון.

שינוי זה, יאפשר הקדמת זכאות לכ- 2,500 מקבלי קצבת שירותים מיוחדים חדשים בכל שנה. וייתן מענה לאוכלוסייה שנקלעת למצוקה רפואית קשה. מדובר למעשה, ברוב המכריע של מקבלי שירותים מיוחדים, שעונים בפועל לתנאי זכאות אלה.

הזכאים להקדמת תחילת הזכאות לקצבה לשירותים מיוחדים, בהתאם לתיקון, הינם מבוטחים אשר עומדים **בכל** התנאים הבאים:

1. התביעה הוגשה לאחר 01.09.2012;
2. נקבעה למבוטח נכות רפואית בשיעור של 75% לפחות;
3. המבוטח תלוי בעזרת הזולת שישה חודשים רצופים לפחות;
4. המבוטח אינו זכאי לגמלת ילד נכה בתקופה זו;

לתשומת לב- בכל מקרה, לא ניתן להקדים את תחילת הזכאות לקצבת שירותים ממיוחדים מעבר ל- 6 חודשים שלפני תאריך הגשת התביעה.

למוסד ניתנו חמישה חודשי הערכות ליישום התיקון, תקופה שמסתיימת ב- 1.2.2013. תחום נכויות מיוחדות פועל לאיתור כל המקרים שבהם ניתן היה להפעיל את התיקון, ובמקרים אלה תוקדם תחילת הזכאות באופן אוטומטי וישלח מכתב הסבר למבוטח.

המערכת הממוכנת הותאמה לשינוי החקיקה. בנוסף, עודכנו טופס הערכת התלות ומכתבי אישור הזכאות.

על מנת לידע את ציבור המבוטחים, המוסד לביטוח לאומי יפרסם מודעה בעיתונות עם הסבר

על תנאי הזכאות החדשים והפעולות שנעשו למיצוי זכויות.
בנוסף, הלשכה הרפואית פירסמה את הנחיותיה לרופאים לעניין קביעת תחילת תלות בעזרת הזולת.

בתוקף: החל מפרסום חוזר זה.

[חזרה](#)

קריטריונים לזכאות

- בהתאם לתיקון התקנות, ניתן להקדים את מועד הזכאות לקצבת שירותים מיוחדים ליום ה-31 מיום שנקבעו 75% נכות רפואית לשר"מ, למי שעונה על כל הקריטריונים הבאים:
1. הגיש תביעה מכל סוג שהוא (תביעה ראשונה, חוזרת וכו') החל מתאריך 01.09.2012 ;
  2. נקבעה למבוטח נכות רפואית בשיעור של 75% מנפיים לשר"מ לפחות;
  3. רופא מוסמך קבע שהמבוטח תלוי בעזרת הזולת או זכאי בגין מחלה/טיפול למשך תקופה של שישה חודשים רצופים לפחות;
  4. המבוטח אינו זכאי לגמלת ילד נכה;
  5. המבוטח אינו זכאי לשר"מ עולים.

[חזרה](#)

הוראות לביצוע

הגשת תביעה

החל ממועד הוצאת חוזר זה, ניתן להגיש תביעה לשר"מ, מבלי להמתין עד שיחלפו 90 ימים, גם אם לא מדובר בנכים קשים. אם ניתן לקבל בשלב זה החלטה גם לעניין נכות כללית, יש לפעול בהתאם ל[חוזר נכות 1720](#).

קביעת זכאות בגין תלות/ מחלה על ידי רופא מוסמך:

על מנת למצות זכויות של מבוטחים, על הרופא לקבוע תאריך תחילת תלות בעזרת הזולת או תחילת מחלה/טיפולים החל **מהמועד המוקדם ביותר** האפשרי, ובלי קשר למועד הגשת התביעה.

על הרופא להתייחס לשאלות הרפואיות בלבד- יש לקבוע תחילת תלות, וסיומה (אם מדובר בתקופה זמנית).

רק קביעה ע"י רופא מוסמך כי המבוטח תלוי בעזרת הזולת או זכאי בגין מחלה/טיפול למשך תקופה של שישה חודשים רצופים לפחות, תאפשר תשלום מהיום ה- 31.

פקיד תביעות יקבע את מועד תחילת הזכאות, לפי כללי החוק והתקנות.

התאמת טופס הערכת תלות

עד כה, בטופס הערכת התלות, סימן הרופא את תאריך תחילת הזכאות, או תאריך תחילת התלות או תחילת מחלה/טיפולים- המאוחר מביניהם.

החל מהיום, על הרופא לציין בטופס הערכת התלות את תאריך תחילת התלות בעזרת הזולת או תחילת המחלה/הטיפולים.

קישור להנחיות לרופאים

טופס הערכת תלות עודכן בהתאם

דוגמא:

מבוטח הגיש תביעה ב- 01.10.2012. על פי מסמכים הרפואיים, עבר אירוע מוחי ואושפז בבית חולים בתאריך 05.03.2012. חזר לעבודתו ולתפקוד מלא, ב- 01.10.2012. באבחון הרפואי נקבעו 75% נכות רפואית החל מתאריך 05.03.2012 ועד 01.10.2012. על הרופא בוועדה לקבוע תחילת תלות מהמועד המוקדם ביותר, דהיינו החל מ- 05.03.2012.

במקרה זה, נקבע כי התובע תלוי בעזרת הזולת עד 01.10.2012. מכיוון שנקבע כי הוא תלוי בעזרת הזולת לתקופה של שישה חודשים לפחות, ניתן להקדים את תחילת זכאותו לגמלת שירותים מיוחדים החל מיום 31, מתאריך 04.04.2012.

קביעת מועד זכאות על ידי פקיד תביעות:

בהמשך להחלטה הרפואית, על פקיד תביעות לקבל החלטה על מועד תחילת הזכאות לגמלה, תוך התייחסות לתקופה הרצופה של 6 חודשי תלות/מחלה/טיפול ול-75% נכות רפואית לשרמ, כפי שמפורט להלן:

1. ספירת תקופת תלות בעזרת הזולת/ מחלה / טיפול במשך 6 חודשים רצופים לפחות:

- במניין 6 חודשים רצופים של תלות/מחלה/טיפול, יש לכלול רק תקופות בהם נקבע סף רפואי מזכה לשר"מ - לפחות 60%.
- **דוגמא:** למבוטח נקבע אחוז רפואי בשיעור 60% החל מה- 01.01.2012, החל מתאריך 01.03.2012 נקבע אחוז רפואי בשיעור 75% עד יום 01.07.12. בבדיקת תלות בעזרת הזולת נמצא תלוי החל מ- 01.01.12 ועד 01.07.2012. לצורך חישוב תקופת תלות על פי תיקון חקיקה, יש לספור תקופת תלות החל מ- 01.01.12 ועד 01.07.12. יש לשים לב, כי הזכאות תינתן החל מיום 31 מהיום שבו נקבעו 75% לפחות, דהיינו יספרו 31 יום מ- 01.03.2012.
- יש למנות 6 חודשים מתאריך תחילת התלות/מחלה/טיפול המדויק ועד הסיום. אין צורך שתקופה זו תכלול 6 חודשים קלנדריים מלאים.
- **דוגמא:** מבוטח עבר תאונת דרכים ביום 15.06.12. רופא מוסמך קבע כי המבוטח תלוי בעזרת הזולת מ- 15.06.12 ועד 20.12.12. במקרה זה, יש 6 חודשים רצופים מלאים של תלות. אומנם יש רק 5 חודשים קלנדריים מלאים (7/12-11/12), אולם, מכיוון שיש 6 חודשים מתאריך תחילת התלות ועד סיומו, ולכן עונה לתנאי הנדרש לצורך תשלום מהיום ה- 31.

- בספירת תקופת תלות יחושבו גם תקופות לאחר דחיות מהסיבות הבאות:

קוד דחייה	הערה
42 - יציאה מהארץ	
46 - פטירה	
53 - מקבל ניידות	
54 - שוהה במוסד	
55 - נכות רפואית לא מזכה	בתנאי שהנכות הרפואית לשר"מ הינה יותר מ- 60%

	56 - הכנסות
	74 - מקבל עזרה
	75 - מקבל סיעוד
בתנאי שהנכות הרפואית לשר"מ הינה יותר מ- 60%	83 - לא מקבל נכות
	87 - כפל גימלה

בכל שאר הדחיות (57 - עצמאי בתפקוד רופא, 59 - אין ניקוד מזכה, 60 - אין עילה מזכה, 79 - הפסקת טיפול) תופסק ספירת חודשי התלות הרצופים.
דוגמא: בבדיקת תלות בעזרת הזולת המבוטח נמצא תלוי החל מ- 01.10.2012 ללא סיום תקופה. בתאריך 01.02.2013 נכנס למוסד. לצורך חישוב תקופת תלות על פי תיקון חקיקה, יש לספור תקופת תלות גם לאחר כניסתו למוסד.
יש לשים , כי בכל מקרה, אין שינוי בתקנות האחרות, והזכאות תפסק בתאריך בו המבוטח נכנס למוסד, לפי תקנה 6.

2. 75% נכות רפואית מנופה לשר"מ לפחות:

לצורך מתן זכאות מיום ה- 31 על פי התיקון, יש לבדוק שקיימת נכות רפואית מעל 75% בתקופה שבין היום ה- 31 לבין היום ה- 91 לפחות
דוגמא: למבוטח נקבע אחוז רפואי בשיעור 60% החל מה- 01.12.2011. החל מתאריך 01.01.2012 נקבע אחוז רפואי בשיעור 75% עד יום 01.04.12. החל מ- 01.04.12 נקבעו 60% לצמייתות. בבדיקת תלות בעזרת הזולת המבוטח נמצא תלוי החל מ- 31.01.12. במקרה הנ"ל בתקופה שבין יום 31 (31.01.12) ועד יום 91 (01.04.12) יש אחוז רפואי בשיעור 75% לכן ניתן לקבוע תחילת זכאות מהיום 31 מיום שנקבעו 75% נכות רפואית לשר"מ על התיקון.

[חזרה](#)

שינוי מכתבים

בהתאם לשינוי בתקנות עודכנו מכתבי אישור זכאות הן בשר"מ רגיל והן בשר"מ מיוחד.

מכתבי אישור שר"מ מיוחד

מכתבי שר"מ מיוחד מופקים באמצעות המערכת.

לתשומת לב : ניתן להפיק מכתבים אלה, רק כאשר הזכאות **לכל התקופה**, עד הפקת האישור, היא לשר"מ מיוחד. כאשר מדובר במי שכבר החל לקבל קצבת נכות, **אין להפיק מכתב** באמצעות המערכת, וזאת, עד להתאמת המערכת להפקת אישורים לשר"מ רגיל.

בכל מכתב, תופיע פיסקה קבועה המודיעה על כך שתחילת תשלום הקצבה היא לכל המוקדם לתקופה של 6 חודשים שלפני הגשת התביעה.

במקרים בהם תחילת התשלום היא במועד מאוחר מ- 6 החודשים שלפני הגשת התביעה, תופיע פיסקה המסבירה את מועד תחילת התשלום האפשרי לאור התיקון ולתקנות הקיימות:

- במקרים בהם ניתנה זכאות מהיום 31 מהיום שנקבעו למבוטח לפחות 75% נכות רפואית יופיע המשפט: "הקצבה משולמת ממועד בו מלאו 31 יום מהיום שבו נקבעו לך לפחות 75% נכות רפואית לשירותים מיוחדים". (ראה דוגמא [בנספח 1](#))
  - במקרים בהם ניתנה זכאות מהיום 91 מהיום שנקבעו למבוטח לפחות 75% נכות רפואית יופיע משפט: "הקצבה משולמת ממועד בו מלאו 91 יום מהיום שבו נקבעו לך לפחות 75% נכות רפואית לשירותים מיוחדים". (ראה דוגמא [בנספח 2](#))
  - במקרים בהם ניתנה זכאות מתאריך שונה מהיום 31 או מהיום 91 מהיום שנקבעו למבוטח לפחות 75% נכות רפואית יופיע משפט: "הקצבה משולמת ממועד בו נקבע כי הנך תלוי בעזרת הזולת בביצוע פעולות היומיום". (ראה דוגמא [בנספח 3](#))
- נוסח [מכתב](#) המכיל את כל האפשרויות לשר"מ מיוחד הוכנס לפורטל נכות, תחת האייקון מכתבים.

לתשומת לב - ככלל, יש להפיק מכתב באמצעות המערכת בלבד. רק במקרים יוצאי דופן, בהם לא ניתן, מסיבות טכניות יוצאות דופן, להפיק מכתב ממערכת מכתבים, ניתן להשתמש במכתב זה, תוך מחיקת הפסקאות המיותרות, והדפסה של כל המלל בקובץ. כזכור, אין לשלוח מכתבים הכוללים תוספות בכתב יד.

מכתבי אישור שר"מ רגיל

מכתב אישור שרמ רגיל (בל/3523) עודכן, והוא כולל כיום התייחסות למועד תחילת התשלום, וכן אפשרות להגיש ערר על מועד תחילת התלול. בנוסף, הוספנו למכתב זה את הזכויות הנלוות למקבלי שר"מ, ואת סכום הקצבה. מכתבים אלה ישמשו **רק** למי שלא נקבע לו סף רפואי של 75% למשך 90 יום, או שלא נקבע כי הוא תלוי בעזרת הזולת למשך 6 חודשים רצופים.

מכתב זה נוסף לאייקון המכתבים בפורטל נכויות.

לתשומת לב - יש להשלים במכתב את פרטי המבוטח ופרטי ההחלטה, ולמחוק את השורות שאינן רלוונטיות למכתב. אין להשלים פרטים במכתב בכתב יד.

[חזרה](#)

טיפול
במלאי

על מנת למצות את זכויותיהם של כל מקבלי שר"מ הוחלט:

1. לראות בהם, כאילו הגישו בפועל תביעה ב- 01.09.2012.
2. להקדים את התשלום ליום ה- 31, למי שתחילת זכאותו מאוחרת לתאריך 01.03.2012 (6 חודשים שקדמו ל- 01.09.2012 - מועד התשלום המקסימלי האפשרי לפי התקנות).

הקדמת תשלום באופן "אוטומטי":

1. בוצעה שליפה של כ- 1,400 מקרים בהם נקבעה זכאות לפני הוצאת חוזר זה, ותחילת תשלום הקצבה מאוחר ל- 01.03.2012;
2. במקרים אלו יוזרם טופס אוטומטי **במנה 02\13-10** עם שגוי טכני על החלטת הזכאות הראשונה.
3. בכל המקרים, הוקדמה הזכאות ליום ה- 31 מיום שנקבעו 75% נכות רפואית לשר"מ.
4. למקרים אלו (**למעט מקרים שנפטרו**) יישלח מכתב המודיע במנה על **02\13-12** הקדמת תשלום הקצבה – ניתן לאחזר מכתבים במערכת.
5. **למקרים של נפטרים יישלח מכתב ידני על ידי משרד ראשי.**

חזרה

מידע לנציגי שירות

- עד כה, הזכאות לקצבת שירותים מיוחדים ניתנה מיום ה- 91 מתאריך הקובע או מיום שנקבעה למבוטח נכות רפואית בשיעור של 75% לפחות.
- התיקון עתה מקדים את המועד תחילת הזכאות לקצבת שירותים מיוחדים ליום ה- 31 ובתנאי שמתקיימים כל תנאי זכאות המפורטים בתיקון.
- הזכאים להקדמת תחילת הזכאות לקצבה לשירותים מיוחדים בהתאם לתיקון הינם מבוטחים אשר עומדים **בכל** התנאים הבאים:

1. הוגשה תביעה לאחר 01.09.2012;
  2. נקבעה למבוטח נכות רפואית בשיעור של 75% לפחות;
  3. המבוטח תלוי בעזרת הזולת לשישה חודשים רצופים לפחות;
  4. המבוטח אינו זכאי לגמלת ילד נכה בתקופה זו;
- לתשומת לב-** בכל מקרה, לא ניתן להקדים תחילת הזכאות לקצבת שירותים ממיוחדים מעבר ל- 6 חודשים שלפני תאריך הגשת התביעה.
- לאור התיקון, יש לקבל תביעות לשר"מ, ללא צורך בתקופת המתנה, גם אם לא מדובר בנכים קשים העונים להגדרות [חוזר נכות 1720](#).
- בימים הקרובים, ישלחו מכתבים לכ- 1,300 מקרים שאותרו, הזכאים להקדמת תחילת תשלום הקצבה, בהתאם לתיקון החוק. במקרה בו קיים חוב במערכת, החוב יקוזז מתשלום זה.

[חזרה](#)

מידע למזכירי ישיבות

- תקנות שירותים מיוחדים תוקנו כך שבמקרים מסוימים, ניתן לשלם קצבה לתקופה ארוכה יותר מזו שניתן היה עד כה.
- תנאי לקביעת זכאות זו, הוא כי המבוטח תלוי בעזרת הזולת/זכאי בשל עילה אחרת למשך 6 חודשים רצופים לפחות.
- לאור זאת, החל ממועד פרסום מסמך זה, על הרופאים להתייחס בעת בדיקת התלות, למועד תחילת התלות/העילה ולסיומה (אם מדובר בקביעה זמנית), ולא למועד תחילת הזכאות, כפי שהיה עד כה.
- טופס הערכת התלות עודכן בהתאם:
- עד כה, רופא שר"מ ציין את מועד תחילת הזכאות לקצבה, כאשר המועד המקסימלי לתחילת הזכאות, היה 6 חודשים לפני הגשת התביעה.
  - לאור השינוי בחוק, על הרופא לקבוע את מועד תחילת התלות, או העילה האוטומטית, ואת מועד סיומה (אם מדובר בקביעה זמנית) ופקיד תביעות, יקבע, בהתאם לכללי החוק והתקנות, את מועד תחילת הזכאות.

[חזרה](#)

רשימת תפוצה

העתק לידיעה:

גב' אילנה שרייבמן- סמנכ"ל גמלאות

ד"ר מריו סקולסקי- המנהל הרפואי

גב' ירונה שלום- מנהלת אגף א' ועדות

גב' נחמה שפירא- מנהלת אגף א' שירות לקוחות

מנהלי הסניפים, מנהלי תחום גמלאות, סגני מנהלי תחום גמלאות

נמענים לביצוע:

מנהלי מחלקת נכות, ילד נכה ושר"מ, פקידי תביעות נכות, ילד נכה ושר"מ

[חזרה](#)

נספח 4 – נוסח התיקון

תקנות הביטוח הלאומי (ביטוח נכות) (מתן שירותים מיוחדים) (תיקון), התשע"ב-2012

- בתוקף סמכותי לפי סעיפים 206 ו-400 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה – 1995 (להלן – החוק), לאחר שנועצתי במועצת המוסד לפי סעיף 12 לחוק, באישור ועדת העבודה הרווחה והבריאות של הכנסת, אני מתקין תקנות אלה:
1. בתקנה 10(ב) לתקנות הביטוח הלאומי (ביטוח נכות) (מתן שירותים מיוחדים), התשל"ט – 1978, האמור בסיפא החל במילים "כי נתקיימו במבוטח", יסומן "(1)" ואחריו יבוא:
    - (2) כי מבוטח, שמתקיימים בו התנאים המפורטים להלן, אינו זכאי לקצבה רק משום שטרם חלפו 90 ימים כאמור בתקנת משנה (א), תשולם לו הקצבה בעד היום ה-31 ואילך;
    - (א) נקבעה לו נכות רפואית לפי סעיף 208 לחוק בשיעור של 75% לפחות;
    - (ב) הוא תלוי בעזרת הוולת, כאמור בתקנה 3(א), (ב) או (ג), למשך תקופה של שישה חודשים רצופים לפחות;
    - (ג) הוא אינו זכאי לגמלה לפי תקנה 5(ד) לתקנות הביטוח הלאומי (ילד נכה), התשע"ע-2010, בעד התקופה שמהיום ה-31 כאמור.
  2. (א) תחילתן של תקנות אלה ב-1 בחודש שלאחר יום פרסומן (להלן – יום התחילה), תחילה ותחילה והן יחולו על מי שהגיש את תביעתו לקצבת שירותים מיוחדים ביום התחילה או לאחריו.
    - (ב) תשלומים ראשוניים לפי תקנות אלה ישולמו בתום המישה חודשים מיום התחילה, בעד התקופה שמיום התחילה ועד מועד התשלום.
- ד' באב התשע"ב (23 ביוני 2012)
(חמ 756-3)

משה כחלון
שר הרווחה והשירותים החברתיים

¹ ס"ח התשנ"ה, עמ' 210; התשנ"ח, עמ' 96.
² ק"ת התשל"ט, עמ' 38; התשס"ט, עמ' 294.
³ ק"ת התש"ע, עמ' 6868; התשע"ב, עמ' 756.

צו שירות ביטחון (שירות מוכר לתכלית ביטחון) (הוראת שעה) (מס' 2), התשע"ב-2012

- בתוקף סמכותי לפי סעיף 26א(א)(1) לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו-1986 (להלן – החוק), באישור הממשלה וועדת החוץ והביטחון של הכנסת, אני מצווה לאמור:
1. שירות ביחידות צבאיות בתפקידי מינהלה, בתפקידים ייעודיים, בתפקידים מקצועיים, הכוללים בין השאר: הפעלת מערכת קשר ומערכות טכנולוגיות מידע, עיבוד מודיעין, הפעלת מחשב, הנהלת חשבונות, מחקר ופיתוח בידי עתודאים ופעילויות הנלוות לתפקידים אלה ביחידה הצבאית, כגון: שמירה – במסגרות המפורטות להלן, הוא שירות מוכר כמשמעותו בסעיף 26א(א)(1) לחוק:

¹ ס"ח התשמ"ו, עמ' 107; התשנ"ה, עמ' 440; ק"ת התשע"ב, עמ' 489.